

Η αλλαγή υποδείγματος στη Παλαιστίνη είναι πιο σημαντική από ότι νομίζουμε.

Σκέφτομαι πολύ έντονα τις τελευταίες ημέρες, τους ακούω και το συνειδητοποιώ, όταν παρατηρώ εκπροσώπους της Παλαιστινιακής διπλωματίας και πολιτικής τάξης να μιλούν στους τηλεοπτικούς σταθμούς, σε βρετανικά μέσα, αμερικάνικα, αραβικά ή κινέζικα, πως εμφανίζονται στην οθόνη μου

μόνο κάθε φορά που πρέπει να μιλήσουν για μία μεγάλη ανθρωπιστική καταστροφή στη Γάζα ή στη Δυτ. Όχθη. Αναρωτιέμαι, γιατί ο μόνος ρόλος που τους επιτρέπει η διεθνής κοινότητα να έχουν είναι αποκλειστικά να εκπροσωπούν τους νεκρούς, τους βομβαρδισμένους, τους διψασμένους, τους εκτοπισμένους Παλαιστίνιους, όμως ποτέ τους ζωντανούς, ποτέ όσους ζουν πραγματικά.

Η ταχύτητα με την οποία ο κόσμος κινείται προς την απανθρωποποίηση του είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Και αυτό, από μόνο του, συνιστά μία συνθήκη που μας επιβάλλει αφενός την αίσθηση του κατεπείγοντος στην ανάληψη δράσης και αφετέρου την ψυχραιμία στις αναλύσεις μας.

Γράφονται πολλά για την πρόσφατη σύρραξη του Ισραήλ με τη Χαμάς, αρκετά εκ των οποίων δυστυχώς καταλήγουν να οργανώνονται γύρω από προσωπικές προβολές που επιχειρούν μερίδες της ελληνικής κοινωνίας (συμπεριλαμβανομένης της αριστεράς) να κάνουν πάνω σε πολύπλοκα εθνικά και περιφερειακά ζητήματα. Όσο προβληματικό είναι το να επιχειρούμε τέτοιες αναλύσεις, άλλο τόσο αποπροσανατολιστικό είναι το να αφήνουμε τον πραγματισμό που χαρακτηρίζει αναγκαστικά την εξωτερική πολιτική να θολώνει από υπεραπλουστευμένες συναισθηματικές αναγωγές. Φυσικά, οι αναλύσεις δεν μπορούν ποτέ να είναι ούτε ανεξάρτητες ούτε αυτόνομες μίας κατάστασης, πρέπει να είναι μεροληπτικές και να υπηρετούν μία συγκεκριμένη «κοσμολογία», οφείλουν ωστόσο να μην επαναπαύονται σε βεβαιότητες, όσο βολικές και αν είναι αυτές.

Με αυτά κατά νου θα επιχειρήσω να αναπτύξω σχετικά σύντομα κάποια σημεία τα οποία θεωρώ σημαντικά στην διεθνή συζήτηση.

Η βάση για τη συζήτηση

Ο εν εξελίξει πόλεμος διεξάγεται μεταξύ του Ισραήλ και της ΧΑΜΑΣ. Δεν έχει σημασία να μπούμε στη διαδικασία της αναζήτησης του ποιος πραγματικά τον ξεκίνησε σε επιχειρησιακό επίπεδο. Θα πρέπει να συμφωνήσουμε ότι η ένοπλη Παλαιστινιακή αντίσταση είναι αποτέλεσμα δεκαετιών συστηματικής καταπίεσης και κατοχής των παλαιστινιακών εδαφών από το κράτος του Ισραήλ. Η αλήθεια είναι ότι συχνά ξεχνάμε πως η παλαιστινιακή αντίσταση δεν ξεκίνησε από την επίσημη ίδρυση του κράτους του Ισραήλ το 1948, αλλά σχεδόν 3 δεκαετίες νωρίτερα, ήδη από το 1918 όταν άρχισε να γίνεται κατανοητό ότι η διακήρυξη του Μπαλφούρ (Βρετανός Υπουργός Εξωτερικών) επιχειρούσε να διευθετήσει τα απόνερα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αντικαθιστώντας το κράτος της Παλαιστίνης με αυτό ενός κράτους για τον εβραϊκό λαό. Η επομένη χρονιά βρήκε Μουσουλμάνους και Χριστιανούς Παλαιστίνιους να οργανώνονται ίσως για πρώτη φορά απέναντι σε αυτό που ο ΟΗΕ υπερψήφισε μετά από περίπου 20 χρόνια, το 1947, ζητώντας δύο κράτη, ένα αραβικό και ένα εβραϊκό.

Από τότε, το παλαιστινιακό ζήτημα έχει περάσει πολλούς κύκλους (σκοπός του άρθρου δεν είναι να

αναφερθώ σε αυτούς), ιστορικούς ηγέτες και πρωταγωνιστές, πολέμους στην ευρύτερη περιοχή, έχει αποτελέσει πεδίο φονταμενταλισμών και ιμπεριαλισμών, πάνω από όλα όμως η λεπτή κλωστή που ενώνει όλα αυτά τα θραύσματα ιστορίας είναι η απάνθρωπη αντιμετώπιση και καθημερινή συστηματική καταπίεση του λαού της Παλαιστίνης, ο παράνομος αποκλεισμός τους από τον έξω κόσμο, η στέρηση βασικών δικαιωμάτων που συνδέονται με την αξιοπρεπή διαβίωση, και φυσικά η προσάρτηση εδαφών με πρωτοφανή τρόπο στην παγκόσμια ιστορία.

Δεν έχω σκοπό να επιλέξω ανάμεσα στον δυτικό ιμπεριαλισμό ή στον ισλαμικό φονταμενταλισμό (ο οποίος επίσης αντιστέκεται στο κράτος του Ισραήλ), πόσο δε μάλλον να τοποθετήσω ως υπερασπίσιμες πρακτικές, σε έναν φανταστικό άξονα συλλογικής ανοχής, εγκλήματα πολέμου ή τυφλή θρησκευτική βία, η οποία κατά πως φαίνεται ξεδιπλώνεται και πάλι στην Ευρώπη. Ούτως ή άλλως, τέτοια ζητήματα εξελίσσονται μέσα από τις αντιφάσεις τους και τις αντικρουόμενες πλευρές, τις οποίες πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη όταν θέλουμε να τοποθετηθούμε σε μία κατάσταση. Κατά τη γνώμη μου όμως, δεν γίνεται να πάμε πίσω από τούτο: Η πολιτική βία αντλεί τη δικαιοσύνη της και τη νομιμοποίηση της, ταυτόχρονα και από τους σκοπούς που έχει αλλά και από τα μέσα που χρησιμοποιεί για να τους πετύχει. Όπως το είχε γράψει η Ursula Le Guin στο βιβλίο της *The Lathe of Heaven*, «Σαφώς ο σκοπός αγιάζει τα μέσα. Αν όμως δεν καταφέρνουμε να πετύχουμε στον σκοπό, τότε το μόνο με το οποίο μένουμε είναι τα μέσα.» Να συμπληρώσω: Αν δεν έχουμε τις ιδέες μας, δεν έχουμε τίποτα.

Η Παλαιστινιοποίηση του κόσμου

Ο Παλαιστίνιος σκηνοθέτης Ελία Σουλειμάν, στην προσπάθεια του πριν χρόνια να εξηγήσει ότι η Παλαιστίνη αφορά όλο τον κόσμο, είχε μιλήσει για την «παλαιστινιοποίηση του πλανήτη». Η κατάργηση της προσήλωσης της παγκόσμιας κοινότητας στο διεθνές δίκαιο και στην αναζήτηση της ειρήνης είναι μία ηθική, πολιτική και διπλωματική ήττα, που θα κληθούμε να πληρώσουμε όλοι μας. Αν ο κόσμος δεχτεί τη θηριωδία που επιβάλλεται αυτές τις ημέρες στην Παλαιστίνη, τότε αύριο θα είναι έτοιμος να δεχτεί τα πάντα.

Έχουμε περάσει σε ένα σημείο σεισμικής σημασίας για την ιστορία της ανθρωπότητας και την παγκόσμια τάξη. Έχουμε δηλώσεις της ηγεσίας του ισραηλινού στρατού σε ζωντανή σύνδεση να ανακοινώνει γενοκτονία του παλαιστινιακού λαού που ζεί στην Γάζα, δηλώνοντας ταυτόχρονα πως κλείνει την διάθεση ηλεκτρισμού, νερού, τροφοδοσίας, ιατροφαρμακευτική βοήθειας, για ολόκληρη την περιοχή. Χρειάζεται κάποιος να κάνει ένα βήμα πίσω και να μαζέψει κουράγιο για να μπορέσει να κατανοήσει τι ακριβώς συμβαίνει. Για πρώτη φορά δηλαδή, ανακοινώνεται η απόλυτη, οριζόντια, χωρίς διακρίσεις, χωρίς κανόνες και, πλέον, σχεδιασμένη δολοφονία των κατοίκων της Γάζας στο σύνολο τους.

Ο τρόπος που αυτή η θηριωδία θα επηρεάσει τον κόσμο, ίσως είναι ακόμη εκτός κάθε αναλυτικού φάσματος. Ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε την ανθρωπότητα και τις συντεταγμένες του ανθρώπινου πολιτισμού, τα κριτήρια που θα χρησιμοποιούμε τα επόμενα χρόνια για να νοηματοδοτήσουμε έννοιες όπως δικαιοσύνη, ανθρωπιά, έγκλημα, αφανισμός, αυτές τις ημέρες αλλάζει. Διάβαζα τη δημοσίευση μίας φίλης που είναι στον χώρο των εικαστικών, η οποία έγραφε θυμωμένη: «Όλα εσείς τα ιδρύματα και οι επαγγελματίες της τέχνης που ασπάζεστε το care (ή μάλλον πιο ορθά, 'carewashing') που είστε τώρα; Που είναι το νοιάξιμο και η φροντίδα σας; Που είναι η (στ)οργή σας; Δεν σας βλέπουμε. Δεν σας ακούμε. Μόνο η πρακτική σας αξίζει την παρουσία σας; Μόνο ο λευκός κύβος σας εμπνέει;». Αυτή την ώρα, κρίνεται ο κόσμος όλος. Κρινόμαστε και εμείς μαζί.

Complete disorder και αλλαγή υποδείγματος

Όση ώρα γράφονται αυτές οι γραμμές, το Ισραήλ ισοπεδώνει ένα μεγάλο νοσοκομείο και δολοφονεί εν ψυχρώ, μέσα στη νύχτα, πολλούς εκατοντάδες πολίτες, κυρίως γιατρούς, νοσηλευτικό προσωπικό και ασθενείς. Πρόκειται για την πλήρη κατάρρευση κάθε έννοιας οργανωμένης πολιτικής πολέμου ή ακόμα και διπλωματικής αρχιτεκτονικής, με τέτοιο τρόπο που τελικά αλλάζει το υπόδειγμα. Η Francesca Albanese, ειδική εισηγήτρια του ΟΗΕ, πριν λίγες ημέρες είπε στο βρετανικό Sky News ότι στην πραγματικότητα δεν μιλάμε για μία κλασικού τύπου διένεξη μεταξύ κρατών, αλλά για τη σπασμωδική αντίδραση της μιας πλευράς σε μια συστηματική και πολυετή κατοχή του Ισραήλ. Όμως οι σχολιασμοί δεν είναι χρήσιμοι αυτές τις ημέρες. Στην πραγματικότητα, αφενός, ο ΟΗΕ είναι αποδυναμωμένος, εξαιτίας της στάσης της Δύσης, άλλα επιχειρώντας ένα zoom out, αφετέρου η απαξίωση αυτή των διεθνών οργανισμών επί της ουσίας είχε πρωτεργάτη τον Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος κατά την περίοδο της θητείας του ως Πρόεδρος των ΗΠΑ είχε δηλώσει περίπου πως τα εσωτερικά θέματα δεν θα πρέπει να αφορούν τη διεθνή κοινότητα.

Το πόσο χαμένη είναι η διεθνής κοινότητα δεν είναι δύσκολο να αποδειχθεί. Ο ίδιος ο επικεφαλής της ευρωπαϊκής διπλωματίας Josep Borell παραδέχτηκε προχτες πως «ο κόσμος απέτυχε παταγωδώς». Αν σε αυτή την δήλωση προστεθεί και η δήλωση του Jake Sullivan, συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας του Biden ο οποίος δήλωσε μόλις πριν 2 εβδομάδες πως, «Η Μέση Ανατολή είναι πιο ήρεμη σήμερα από όσο ήταν τις τελευταίες 2 δεκαετίες», μπορούμε να καταλήξουμε εύκολα στο συμπέρασμα ότι η Δύση αυτή τη στιγμή έχει απολέσει κάθε ικανότητά της να μπορεί να αξιολογεί και άρα να σχεδιάζει τις παρεμβάσεις της.

Η σύγχυση που επικρατεί, σε συνδυασμό με την ένταση των περιοχών, οδηγούν αναπόφευκτα σε αλλαγή του υποδείγματος. Οι βασικοί λόγοι είναι τρεις. Πρώτον, η Χαμάς πλέον δεν αρκείται στο να διαπραγματεύεται τα ακριβή όρια της ύπαρξης της, κάτι που αναγκαστικά συνέβαινε από το 2005,

όταν το Ισραήλ αποσύρθηκε από τη Γάζα. Ούτε φυσικά να κουβεντιάζει με το Ισραήλ ως θεσμικός εκπρόσωπος των κατοίκων της Γάζας είναι κάτι που την ενδιαφέρει ιδιαίτερα πλέον, παρόλο που σε κάποια φάση ίσως το ξανακάνει. Η Χαμάς, με την όξυνση της τελευταίας περιόδου, πέτυχε για πρώτη φορά σε δεκαετίες την ευθεία αμφισβήτηση της στρατιωτικής και πολιτικής κυριαρχίας του Ισραήλ, αποδεικνύοντας ότι το εν εξελίξει απαρτχάιντ, αφενός δεν είναι καθόλου εύκολο να συντηρηθεί ως σύστημα, και αφετέρου κοστίζει πρώτα και κύρια στους ίδιους τους Ισραηλινούς. Αυτό έχει ως άμεση συνέπεια τη δημιουργία ρωγμών στο εσωτερικό της ισραηλινής κοινωνίας, σε μία περίοδο που ολοένα και πληθαίνουν οι φωνές που ασκούν κριτική στον Νετανιάχου θεωρώντας τον υπεύθυνο για το αδιέξοδο που έχει φέρει η υπερβολική στρατιωτικοποίηση της εξωτερικής πολιτικής. Για πρώτη φορά δηλαδή, παρατηρούμε μία ταύτιση της γλώσσας και των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούν φωνές κριτικές στον σιωνισμό, και από τις δύο πλευρές.

Δεύτερον, η Χαμάς φαίνεται ότι με αυτή την κίνηση διεκδικεί από τη Δυτική Όχθη τη φυσική ηγεσία της Παλαιστινιακής αντίστασης και αναζητά ρόλο οδηγού των εξελίξεων, σε ένα θέμα που ομολογουμένως είχε ξεχαστεί στα συρτάρια των διπλωματών. Πλέον, η Χαμάς διεκδικεί ανοιχτά τον ρόλο του εκφωνητή των αιτημάτων του Παλαιστινιακού λαού, με έντονο ενδιαφέρον να εκπροσωπήσει μεταξύ άλλων και την Παλαιστινιακή διασπορά ανά τον κόσμο, η οποία διαδραματίζει σημαντικό οικονομικό και διπλωματικό ρόλο.

Τρίτον, η αλλαγή υποδείγματος αφορά και τον τρόπο που εξελίσσεται το Παλαιστινιακό πολιτικό οικοδόμημα. Ο τρόπος που το PLO κινούνταν για δεκαετίες και ιστορικά εκφράζει μέχρι και σήμερα μέσω της Παλαιστινιακής Αρχής, είναι η παράδοση των αντιαποικιοκρατικών κινημάτων κυρίως της δεκαετίας του '70 και του '80. Αυτή η παράδοση εν πολλοίς έχει εξουδετερωθεί σε σημαντικό βαθμό μέσω της αποτυχίας των διπλωματικών συνομιλιών αλλά και επειδή πολλοί Παλαιστίνιοι ηγέτες παραμένουν ακόμη φυλακισμένοι.

Αυτό το κενό επιχειρεί σήμερα να το αναπληρώσει η Χαμάς, εκφράζοντας με ένα τρόπο και τις τάσεις ισχυροποίησης των ισλαμιστικών κινημάτων και του φονταμενταλισμού ευρύτερα στη Μέση Ανατολή, εντάσσοντας και το παλαιστινιακό ζήτημα σε αυτό το τόξο για πρώτη φορά στην ιστορία του παλαιστινιακού αγώνα.

Τα πράγματα όμως, δεν είναι τόσο απλά, και εξελίσσονται μέσα από τις αντιφάσεις τους. Ο Tareq Baconi, Επικεφαλής του think tank Al-Shabaka, τμήμα του Palestinian Policy Network, πρόσφατα είπε στον New Yorker πως η Χαμάς, παρόλο που διεκδικεί έναν αναβαθμισμένο ρόλο στην περιοχή, ταυτόχρονα κουβαλάει μία κληρονομιά που δημιουργεί δυσπιστία, καθώς για χρόνια φαίνεται να συμπληρώνει το ruzzle που ήθελε να δημιουργήσει η ισραηλινή πλευρά. Σύμφωνα με τον Baconi, η Χαμάς αποδείχθηκε βολικός αντίπαλος και κατάφερε να πετύχει τους περισσότερους στόχους που είχε θέσει το Ισραήλ το 2005. Από τη μία να σταθεροποιήσει την κατάσταση στην Λωρίδα της Γάζας και από την άλλη να δώσει στο Ισραήλ τις τέλειες αφορμές για να επιβάλει και να διατηρήσει το καθεστώς αποκλεισμού της Γάζας, ουσιαστικά χρησιμοποιώντας τις κατά καιρούς εντάσεις ως αποπροσανατολισμό από εθνικά θέματα που συχνά αντιμετώπιζαν και οι δύο στο εσωτερικό τους -

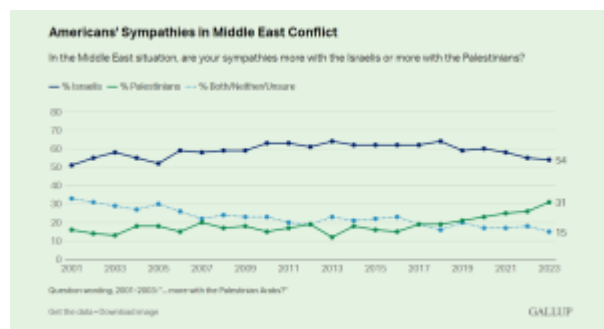
αυτό ο ίδιος το χαρακτηρίζει ως «βίαιο ισοζύγιο». Είναι απορίας άξιο ακόμη και σήμερα για τους αναλυτές που μελετούν την περιοχή, γιατί το Ισραήλ αποδέχτηκε τη Χαμάς ως κυβέρνηση στην Λωρίδα της Γάζας ενώ φαινομενικά αποτελούσε τη μεγαλύτερη απειλή για την ασφάλεια του.

Η επόμενη ημέρα είναι σήμερα

Η ανεπάρκεια της Δύσης να προοικονομήσει την επόμενη ημέρα στην Γάζα θα μπορούσε να συμπυκνωθεί στο γεγονός ότι δεν έχει απάντηση στο τί θα ακολουθήσει μά ενδεχόμενη ήττα της Χαμάς. Κανείς δεν μπορεί ούτε να προβλέψει ούτε και να σχεδιάσει μία αρχιτεκτονική στην περιοχή η οποία δεν θα περιλαμβάνει την Χαμάς. Οι αναλυτές δεν είναι καθόλου σίγουροι ότι ο πόλεμος που είναι σε εξέλιξη αποδυναμώνει πράγματι την Χαμάς. Η Hanan Ashrawi, παλαιστίνη πρώην Υπουργός Εκπαίδευσης και Έρευνας του PLO, πιστεύει ακράδαντα ότι η σημερινή σύγκρουση ενισχύει αποκλειστικά τους δύο εμπλεκόμενους και ο μόνος που αποδυναμώνεται στην πραγματικότητα είναι η πολιτική της Παλαιστινιακής Αρχής στην Δυτική Όχθη.

Μία συνθήκη που στο ελάχιστο απαιτεί κατάπαυση του πυρός, ανθρωπιστικό διάδρομο ζωοδότησης του λαού της Γάζας, επανέναρξη συνομιλιών και ειρηνική μετάβαση σε μια νέα κατάσταση, φαντάζει αυτή την ώρα αδύνατη από την σκοπιά της Δύσης, η οποία είναι εγκλωβισμένη στην ίδια της την πολιτική.

Η Δύση σήμερα έχει διπλή ευθύνη -στο εξωτερικό της ενθαρρύνει και οπλίζει την αγριότητα του Ισραήλ, ενώ στο εσωτερικό της ρισκάρει να μετατοπίσει τη σύγκρουση στο εσωτερικό των κοινωνιών της και να πυροδοτήσει πολιτικοκοινωνικές εντάσεις τις οποίες δεν είναι καθόλου σίγουρο πως είναι ικανή να διαχειριστεί. Ήδη στις κυβερνήσεις σε Βρετανία, Γαλλία και Γερμανία είναι σε εξέλιξη η κατασκευή ενός εσωτερικού εχθρού, ο οποίος παρουσιάζεται τότε σαν συμπαθών της τρομοκρατίας και τότε σαν φορέας αντισημιτισμού. Δεν είναι τυχαία τέτοια νευρικότητα, αφού το φιλοπαλαιστινιακό κίνημα είναι τρομερα ριζωμένο σε πολλές κοινωνίες (στις ΗΠΑ η στήριξη των Αμερικάνων στην Παλαιστίνη έχει σχεδόν τριπλασιαστεί τα τελευταία 20 χρόνια) με αποτέλεσμα να είναι το μόνο με ικανή δύναμη να θολώσει τη φιλοσοφία της Δύσης.

Είναι κρίσιμο καθήκον του φιλειρηνικού κινήματος να σταθεί

τόσο στο πλευρό του λαού της Παλαιστίνης όσο και στο πλευρό της προοδευτικής Ισραηλινής κοινωνίας, η οποία στέκεται εμπόδιο στην επιβολή εθνικού σιωπητηρίου για όσα συμβαίνουν στη Γάζα. Αυτές τις ημέρες, στις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου, εκατομμύρια άνθρωποι επιλέγουν τους δρόμους (συχνά σε διαδηλώσεις που πλησιάζουν τα νούμερα των γιγαντιαίων αντιπολεμικών συγκεντρώσεων κατά την περίοδο της εισβολής στο Ιράκ το 2001) δηλώνοντας απόλυτη στήριξη στον δίκαιο αγώνα του παλαιστινιακού λαού. Στην πραγματικότητα όμως, οι μεγαλειώδεις κινητοποιήσεις, δεν είναι απλά αξιακού χαρακτήρα. Η αίσθηση του κατεπείγοντος είναι τόσο παρούσα που οι δημοκρατικοί πολίτες γνωρίζουν ότι η μαζικότητα και η αποφασιστικότητα αυτών των συγκεντρώσεων είναι ευθέως ανάλογες με τα όρια που τίθεται στην εξωτερική πολιτική που ασκούν οι κυβερνήσεις τους. Δεν γνωρίζω καλά τα εσωτερικά άλλων χωρών, όμως στην Βρετανία το κίνημα σε όλες του τις εκφάνσεις έχει καταφέρει τις τελευταίες ημέρες και έχει δημιουργήσει ρήγματα στο πολιτικό σύστημα συνολικά, φέρνοντας βουλευτές, συγγραφείς, διανοούμενους, ανθρώπους της τέχνης και του πολιτισμού, απέναντι στις πολεμοχαρείς ηγεσίες των Συντηρητικών και των Εργατικών. Αυτή η λαϊκή δυναμική πρέπει να ενισχυθεί μέχρι να γίνει κατανοητό ότι η συνέχιση αυτού του πολέμου έχει κόστος για εκείνους που τον στηρίζουν.

Ο Στέλιος Φωτεινόπουλος είναι πολιτικός αναλυτής σε θέματα Ευρωπαϊκής και Δημόσιας πολιτικής και στρατηγικής, και μέλος της Διοικούσας Επιτροπής της Οργάνωσης [Stop The War](#)